

УФАС

КЪРАЛ БОЛУШЛУКЪНУ ДЖОРУКЪЛАРЫ

Бююнкюде къралыбызда къурапгъан экономика болумну кѣзююнде монополиягъа къаршычы органланы ишлери бла къысха байламлы темаланы бири бизнесе кърал кѣлтюрчючлюк этююду.

Алайды да, бир къауум субъект преференцияла (эчи болушлукъ, льготала) табаргъа боллукъдула. Аллай мадарла алашы ишлерин не къадар хайырлы бардырыгъа себеплик этерикдиле. Кърал неда муниципал преференцияланы институту эресейчи конкурентиялы правону системасында кълаллай орун алгъанында эмда конкурентликни джакълауу хакъында законна джыллы алланда бериле кълаллай тюрленуле этилгенлерни юсерлериенд соруула Эресейи Монополиягъа къаршычы къуллугъуну Къарачай-Черкесияда управлениени конкурентияны джакълагъан эмда власть органлагъа контроль этген бѣлюмюно тамадасыны орунбасары Байрамукъланы Марат Джууб бергенди.

- Ушагъыбызны аллында кърал неда муниципал преференцияланы беруно системасында ара багъана орунуу тутхан процесслени юсерлериенд, газет окъуучуларыбыз толду шагъырей болурча, хапар бир айтсагъыз.

Бу системаны аныглар ююн преференцияланы къалай берилгенлерине къараргъа керекди. Алайды да, кърал неда муниципал преференцияланы магъанасы кесини къарыуу бла ишле турган субъекте, аны иши къыйын экономика болумда джарсымаз ююн, толтуруучу властны федерал органлары, РФ-ны субъектлерни регионал властары алагъа къошакъ кърал болушлукъ этедиле. Алай а, былайда чертерге керекли зат: преференцияла хар кимге да берилиб бармайдыла, ала бля хайырлангъа кимлени аркинликери болгъаны закон бла бегитилгенди.

- Кълаллайдыла ол эркинликке? Бу ишде монополиягъа къаршычы органны борчлары неди?

Преференцияланы механизми юсюнден айтхан заманда эки затха эсигизни бѣлюрге излейме: биринчиси, кърал неда муниципал преференцияла берилгире боллукъ ышанла (аланы толду тизими Конкуренти-

ягъа джакълыкъ этююну юсюнден законну 19-чу статьясыны 1-чи бѣлюмюнде барды), экинчиси – ол болушлукъ керек болгъаны бла кълалганы. Сѣз ююн, кърал неда муниципал болушлукъ амальсы конкурс ишлесиз эмда муниципал гарантияласыз табаргъа керекли субъектле алгы бурун кърал органна неда муниципалитетге заявление бла керекли къагытланы барын да джыйыб элтирге керекдиле.

Аны бла биргелей, джергили органла бир къауум субъектлеге болушлукъ этиб, аны бла регионну конкурентли болуму аманнга кетмеге керекди. Монополиягъа къаршычы орган ол джанына кѣз-къулакъ болгъанлай турады. Конкурентиягъа джакълыкъ этююну юсюнден законну 19-чу – 21-чи статьяларына кѣре, монополиягъа къаршычы орган кърал неда муниципал преференцияла закон бузулмагъанлай берилемидиле деб, ол затха къарайды.

- Кърал преференцияланы берууде монополиягъа къаршычы органланы ишлерини юсюнден толурракъ хапар бир айтсагъыз.

- Эресейчи конкурентли эркинликени системасында преференцияла бла байламлы къыйын соруула энци орун аладыла. Кърал

бышылыкъ бла юрешгенлеге къралдан кълаллай кѣлтюрчючлюк этиледи?

- Бююнкюде экономика болумда эмда санкцияла бла байламлы ауур тыйгъычланы кѣзююнде, Эресей Федерацияны Правительство сососу дженгил тукъум керекли джумушланы бардырыб, эресейчи бизнесе кѣлтюрчючлюк этерик мадарланы къурагъан эди. Джангы мадарла кърал закупкалагъа кесамат джарашдырыуда, бизнесе лицензия берууде, IT санагъатха, эл молк бла юрешгенлеге налог льготала, кърал субсидияла бериб дагыда башха тюрлю кѣлтюрчючлюк этюуде хайырландырыладыла. Сѣз ююн, конкурентиягъа джакълыкъ этююну юсюнден законна джаны тюрленуле кийрилик, аны проекти Кърал Думагъа теджелгенди. Джангы тюрленуле къабыл этилселе, кеслерине ишлеген адамланы (самозанятый) къралдан неда муниципалитетден болушлукъ табар мадарлары боллукъду. Бу законопроект кеслерине ишлеген адамла не къадар аслам болур ююн, алай бла гиче энци табышылыкъ айны ююн корешеди.

- 2022-чи джыл монополиягъа къаршычы органланы кърал неда муниципал преференцияланы берууде оюмлары тюрленирге боллукъмуду?

- Бююнкюде «Об особенностях применения антимонопольного законодательства в 2022 году» деген законну проекти хазырлана турады. Ол документге кѣре, къралны саут ююн игилендириуге эмда къоркуусузлугъун баджаруугъа, джамагъатны социал джаны бла джауан игилендириуге, гиче эмда орта табышылыкъ бла юрешгенлеге кърал неда муниципал преференцияла, монополиягъа къаршычы органла бла оюулакъ айлантагъанлай берилгире боллукъдула. Алай а ала берилгенлерни юсюнден ол органны харпарлы этерге керекди.

Аны кибик, джангы законна кѣре, берилген преференцияла конкурентияны джорукъларын бузгъанлары ачыкъланса, монополиягъа къаршычы органны алагъа тыйгъын салырга эркинлик боллукъду.

- Сау болугъуз тамамлы хапар айтханыгъыз ююн, ишигизден къууаныгъыз.

ХУБИЛЛАНЫ Фатима.

Киши да унутулмагъанды, джукъ да унутулмагъанды

ДЖИГИТЛИКНИ, ДЖИГЕРЛИКНИ ЮЛГЮСЮ

Джангы джегетейчи Езденланы Адемеини джашы Борис (Басханукъ) къазауатны, урунуун ветераны, халкъны ашхарлары тизимине кирген онглу адамланы бири эди. Ауушханды, джандетли болсун.

Аны Уллу Ата джурт къазауатны заманында ачы сермешледе джигитлик кѣргюзгенине шагъатлыкъ этген кѣб кърал саугъасы, Бюсюреу къагыты барды. Борис къазауатха дерти тенглерини арасында тирлигин, джигерлигин кѣргюзгенлей тургъанды. Гитчелигинден спортну бек суйгенди.

Борис, Ата джуртун душманладан къорууларгъа, къазауатха биринчиледен болуб кетгенди. Анда атлы аскерге тюшюб, урушлада джигитликни юпюсюн кѣргюзюб тургъанды. Бир юн, кѣк самолѣтдан толуб, тѣгерек къарангыгъа бѣленеди. Ала асыры кѣб бомба атхандан джер, кѣк кѣрюнмей, болгъан зат башы тюбюне айланады. Ол кѣзюуде атла, адамла да кѣб ѳледиле. Эскадрон чачылады. Ол 1941-чи джылны аягында болады. Джорегинде душманга ачыуу кълаллай, таууд джаш фронтну теренине кетеди. Къангаланы бир-бирине къысыб, бегитиб, къыйыкъча эди, аны юсюнде Дон суудан чачылады. Кѣб заманы ашамай тургъаны амалтын, къарысуз болуб, алайда бир термени къартха тюнлѳгенди. Кълаллай, термени чархын айландырган суугъа, чабакъ ау салыб, анга тюшген чабакъладан джердешибизге ашаттыб, тайдурлады. Андан сора Борис кесибзини аскерни излей кетеди. Табыб, Кызыл Аскерни къурамында Сталинградха джуретди. Кеңе, юн солугъан, джукълагъан джукъ, таууд джаш джангы къралгъан полкну къурамында кѣб фашистни къырады. Ачы Сталинград уруш. Букъудан, къарангдан джер, кѣк кѣрюнмей, атылган снарядла къулакъланы сасыгъандыла. Аскерчиле, бир-бирин кѣр-

мей, таш, агъач учуб, бомба атылгандан окъ, тоб тауушдан джер титирейди. Полкну командири Бо-

джерге джатыб, сюркеле, тобукълана, ѳрге тура, бара тургъанлай, биыгъы самолѣтла кѣкден бомбала атыб

джасагъан кърал саугъаларыны арасында «За Отвагу», «За оборону Сталинграда» деген медаллары да бардыла.

Кѣкюрегин кърал саугъала джасагъан совет аскерчилени, документлерин да сан этмей, юйдегиси бла Кълаллай эркинлик кѣчюредиле. Борис джолда джыллай тургъан ѳксюз сабийлени – къарачай, чечен джашчыкъланы – кесини юйдегисине къошуб, ѳсдюреди. Киши джерде да урунууда джигерлик танытыб, ферманы тамадасы болуб ишлейди. Артта молке ревизия комиссиягъа башчылыкъ этеди.

Ол, башхаланы джарсыларына къыйналыб, алагъа къыйгыргъан керти адам, онгсузну юсю бла атыламагъанды, къыджыраб, хыны сѳлешмегенди.

Тюзлук орун табыб, кѣчюнюлеге ызыларна къыйдыргъа эркинлик берилгенди, Борис да халкъы бла бирге тууган Джуртуну къайтады. Ала, Джангы Джегетейде джер алыб, юй ишлейдиле. Борис совхозну бухгалтери болуб, тыйыншлы солугъа чыкъгъычы ишлейди. Джунчуб къайтхан ахлуларына, къарыуна кѣре, болушханлай тургъанды.

Ездэн улу юй бийчеси Лейла бла 5 аламат сабий ѳсдюргенди. Ала Солтан, Шамил, Магомед, Фатима, Шахмирди. Шахмирди ауушханды. Кълаллай бююнкюде кеслери, бирер толук юйдеги болуб, джамагъатны арасында тыйыншлы джашайдыла. Солтан Эресей Федерацияны медицина къуллугъуну полковниги, аскер врачды. Шоттенгизни флотуну вице-адмиралы орунбасары болуб тургъанды. Кълаллай бла, баш билим алыб, республикабызны тюрлю-тюрлю санагъатларында джигер урундадыла.

Ол сабийлеринде да кесини сырында, иннетинде юретгенди. Аны джашауызы махтагъа тыйыншлыды.

ЛЕПШОКЪЛАНЫ Хусейн.

уанч джыйылынуу ишине къошулгъандыла. Андан сора поезд Москваны къатында, Витебск, Смоленск, Ржев, Вязьма шахарлада, Кызыл аскер джигитлик танхтан джерледе болгъанды. Сабийле «Патриот» деген музейе комплекске да баргъандыла. Москвада экскурсия программалагъа къошулгъандыла. Аллай проектин ишине къошулгъан бек игиди. Ол зат адамга джангы джерлеге барырга, кесини тарихин, халкъыны этген джигитликлерин билгире, джаш адамла кеслерини ала таныштыргъа мадар къурайды. Владиславны бу патриот проектин ишине кѣзююнде дагыда джорегин къууандыргъан бир иш болгъанды. Подмосковьеде, «Патриот» деген паркны базасында, фахмулу школчугъа Эресей Федерацияны Къарачай-Черкесиядан сенатору Крым Казанокъ тоубеб, аны алгъышлаб, окъууда кѣргюзген иги джетишмилери ююн Бюсюреу къагыт бергенди.

УЗЕИРЛАНЫ Хусейн.

Патриотлукъгъа юретюу

ХАЙЫР КЕЛТИРЛИК ИШ

Быйыл никкол (июнь) айны 22-де «Поезд Памяти» деген сейр маданият-окъуу проект ишин башлагъанды. Ол Уллу Ата джурт къазауатха атылаб, Эресей бла Белоруссияны парламентлерини огаъргы палаталарыны башчыларыны башламчылыкълары бла къурагъанды. Аны баш мураты эки къралны джаш адамларын патриотлукъгъа юретюу эмда бириджидула.

Уруну инспекция билдиреди

КѢЛТЮРГЮЧЛЮК ЭТИЛЕДИ

Къарачай-Черкесияда джашагъан, 30 джылы толмагъан джаш адамланы ишге алгъан тамадала субсидиялагъа тыйыншлыдыла.

Сынамлары болмагъан джаш адамланы иш бла баджаргъанлагъа субсидия тѳлеген адет РФ-ны Правительство сосуну 2022-чи джыл алтотур (март) айны 18-де чыкъгъан 398-чи номерли бегимини тамалында къурагъанды.

Ол бегимге кѣре, окъуу заведимелени джангы баджаргъанланы, кемизлилик-

лери болгъанланы, ѳксюзлени, ууакъ сабийлери болгъан атаны-ананы джыллары 30-гъа келгинчи ишге алгъан тамадалагъа къралдан кѣлтюрчючлюк этилгире керекди.

Джаш адамланы иш бла баджаргъан тамадалагъа субсидия халда бериллик ахчаны ѳлчими район коэффицентне, ишчилерини санына, страховый взносларына кѣре ѳсдюроглен 3 эм гиче айлыкъ тенгли бир боллукъду.

Иш бергенге ол ача биринчи кере джаш адамны

Ол сейир проектин ишине Эресей Федерация бла Беларусь Республикадан 15-17 джыл болгъан 200 школчу къошулгъанды. Ала Уллу Ата джурт къазауатны юсюнде бардырылган регионал, бютеуэресей олимпиадалада, конкурслада хорлагъанладыла.

Быйыл Къарачай-Черкесиядан «Поезд Памяти» деген Бютеуэресей проектин ишине Кълаллай району Кавказкий посѳлопуну школуну окъуучусу Владислав Бабич къошулгъанды. Ол «Большая перемена» деген конкурсу Бютеуэресей проектеринде талай кере хорлагъанды.

Проекте къошулгъанла, немчала биринчи чабхан Брест шахаргъа баргъандыла, «Поезд победы» деген поезд-музейде экскурсия этгендиле, «Брестская крепость-герой» деген мемориал комплекске болгъандыла, Гродненскде Янка Купала атлы кърал университетде бардырылган къу-

уанч джыйылынуу ишине къошулгъандыла.

Андан сора поезд Москваны къатында, Витебск, Смоленск, Ржев, Вязьма шахарлада, Кызыл аскер джигитлик танхтан джерледе болгъанды. Сабийле «Патриот» деген музейе комплекске да баргъандыла. Москвада экскурсия программалагъа къошулгъандыла. Аллай проектин ишине къошулгъан бек игиди. Ол зат адамга джангы джерлеге барырга, кесини тарихин, халкъыны этген джигитликлерин билгире, джаш адамла кеслерини ала таныштыргъа мадар къурайды. Владиславны бу патриот проектин ишине кѣзююнде дагыда джорегин къууандыргъан бир иш болгъанды. Подмосковьеде, «Патриот» деген паркны базасында, фахмулу школчугъа Эресей Федерацияны Къарачай-Черкесиядан сенатору Крым Казанокъ тоубеб, аны алгъышлаб, окъууда кѣргюзген иги джетишмилери ююн Бюсюреу къагыт бергенди.

УЗЕИРЛАНЫ Хусейн.

Тюбешиу

АДАМЛАНЫ ПЕНСИОН БИЛИМЛЕРИН ЁСДЮРЕ

Мындан алда Пенсион фондну Къарачай-Черкес Республикада бѣлюмюно усталары «Общественные слес-

гъандыла. Пенсион фондну усталары пенсион системада адамланы пенсион билмлерин ѳсдюрюге джа-

мада заманы илземеине кѣре джангырыулан юсерлериенд энци сѳлешгендиле. Къарачай-Черкес Республиканы джеринде джашаууа къалай киргизиле баргъанларыны юсюнде да айтхандыла.

Бусагъатда «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросам назначения и выплаты пенсии» деген закон баш орунланы бирин алады. Ол Эресей Федерацияны Президентни Владимир Путин 2018-чи джыл аууз-герги (октябрь) айны 4-де къол салгъан Указыны тамалында къурагъанды. Анда белгиленгенге кѣре эркишилени пенсиягъа 65 джылда, тиширула пенсиягъа 60 джылда чыгъадыла. Пенсиягъа чыгъыуу джылы аз-аз кѣлтюрюле 2019-чу джылны башыл (январь) айны 1-ден башлаб, 2028-чи джылгъа дерти 10 джылны барлыкъды.

Андан сора пенсион фондну усталары джыйылгъанлагъа страховый пенсияны ѳлчемеине ѳсдюрюге, аны индексациясын кѣлтюрюрге, пенсияны къурауу механизмин таб джарашдырыуа мадар берлик законну амалларыны юсюнде айтхандыла. Андан сора да пенсия бла байламлы талай затны юсюнде сѳлешиб, адамла сорууларына джууб Пенсион фонддан дистанцион халда алыргъа боллукъларын билдиргендиле. Аны ююн Эресей Федерацияны Пенсион фонду сайтында энци кабинетте киргире керекди.

Тюбешиуно кѣзююнде джыйылгъанла пенсион фондну къуллукъчуларына соруула соруб, тынгылы джууб алгъандыла. Аны тышында адамлагъа бу темагъа аталыб къагытла да берилгендиле.

АЛПАКЪЛАНЫ Хусейн.

ных» деген республикан бѣлюмюно тамадалары чакъырыб, Черкесскде аланы джыйылыуларына къошул-

рарыкъ тюрленулен юсерлериенд хапар айтхандыла. Озган джыллада, бусагъатда пенсион систе-

МВД билдиреди

АМАНЛЫКЪЧЫНЫ АЧЫКЪЛАГЪАНДЫЛА

Къарачай-Черкесияны МВД-сыны Тинтиу управлениеси алдау халда бюджетден ача урланганыны юсю бла, Эресей Федерацияны законун тамалында республикан клиника больницаны баш врачыны алгъынны орунбасарына терслеу иш ачанды.

Чиновикни ол этген аманлыкъ ишин Къарачай-Черкес Республиканы

УФСБ-сы, МВД-ны экономика къоркъуусузлукъуна сакъланган эмда коррупциягъа къаршычы управлениеси бла бирге ачыкълагъанды. Терсленгенни джашагъан джеринде тинтиу ишле бардырылгъанларында, информация джарылган цифралы затла, къагытла, мухур табылгъандыла. Эркиши бусагъатда судню бегими

бла тутулуб турады. Ачыкълангъанга кѣре, 2019-чу-2020-чы джыллада терсленген адам бакъгъан учреждениени тамадасыны молк джаны бла орунбасары къуллукъну толтура, бюджет ачханы талай керге урлагъанды. Ача больницаны кереклиени - ремонтна, оборудование сатыб алыргъа джораланганды. Тинтиу бил-

диргенден, терсленген адам энци табышылыкъ бла юрешген биреу бла келишиб, этилмеген ишлене этдик деб, керти джююмну кѣргюзтмей, ѳтюрюк къагытла джарашдырыб, ийилген ахчаны урлагъанды. Къарачай-Черкес Республиканы бюджетине 4 керге, бардырылган ѳтюрюк ишни юсю бла 5 мелююсом заран тюшгенди.